

ಆಲೂರು ಗ್ರಾಮದ ದೇವಾಲಯಗಳು- ಒಂದು ಅವಲೋಕನ

ಡಾ.ಮೋಹನ.ಎಚ್.ಎಂ.

ಡಾ.ಮೋಹನ.ಎಚ್.ಎಂ.
ಎಂ 12, ಹತ್ತನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ,
ಜೆಸಿಇ ಕಾಲೇಜು
ಮುಂಬಾಗ,ಮಾನಸಗಂಗೋತ್ರಿ,
ಮೈಸೂರು-06

ಅರಿಕುತಾರ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಚಾಮರಾಜನಗರವು ನೈಸರ್ಗಿಕವಾಗಿ ಸಂಘಟ್ಟರಿತವಾದ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕವಾಗಿ,ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನಾಳಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಅರಸು ಮನೆತನಗಳಾದ ಗಂಗರು, ಚೋಳರು, ಹೊಯ್ಸಳರು, ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಮತ್ತು ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರು ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲ ಆಳ್ವಿಕೆ ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ.ಈ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ನೀಡಿ ದೇವಾಲಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಗ್ರಾಮವೇ ಆಲೂರು. ಈ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲ ಚೋಳರ ವಾಸ್ತುಶೈಲಿಗೆ ಸೇರಿದ ದೇವಾಲಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳೆಂದರೆ, ಅರ್ಕೇಶ್ವರ, ದೇಸೇಶ್ವರ ಮತ್ತು ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯಗಳು. ಹೀಗಾಗಿ ಇವುಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಕಿರು ಲೇಖನ ಇದಾಗಿದ್ದು ಅವುಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಕಂಡಂತೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ..

ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ಈ ಊರಿನ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಇರುವ ಒಂದು ತೆಂಗಿನ ತೋಟದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲರುವ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಬಹುಶಃ ಕ್ರಿ.ಶ.10ನೇ ಶತಮಾನದ ಆದಿಭಾಗದಲ್ಲ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವು ಗರ್ಭಗೃಹ, ಶುಕನಾಸ, ನವರಂಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲ ನಂದಿಮಂಟಪವನ್ನು ಸಹ ಹೊಂದಿದೆ.

ಇಲ್ಲಿಯ ಅಧಿಷ್ಠಾನವು ಪಾದಬಂಧ ಅಧಿಷ್ಠಾನವಾಗಿದ್ದು, ಜಗತಿ, ತ್ರಿಪಟ್ಟ ಕುಮುದ, ಗಳ, ಪಾದವನು ಹೊಂದಿರುವ ಗಳ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಕೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಗೊಡೆಗಳು ಇಟ್ಟಿಗೆಯದಾಗಿರಬೇಕು. ಈಗ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವಾಗಿದೆ. ದೇವಾಲಯದ ಒಳಗೆ ನವರಂಗದ ಕಂಬಗಳು ರುದ್ರಕಾಂತ ಕಂಬಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇವುಗಳೆಲ್ಲ ಮೂರು ಕಂಬಗಳು ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಒಂದು ಕಂಬದಲ್ಲ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಕೆತ್ತನೆ ಇಲ್ಲ. ನವರಂಗದಲ್ಲ ಒಳಗೆ ಬಲಗಡೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಎಡಗಡೆಗೆ ದುರ್ಗಾ ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಬಲಗೋಡೆಗೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಂತೆ ಶಿವನ ಶಿಲ್ಪವೂ ಇದೆ. ನವರಂಗದ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯೆಲ್ಲ ಕುಳಿತ ಭಂಗಿಯೆಲ್ಲ ವಾಹನಗಳ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲ ನಟರಾಜನ ಶಿಲ್ಪವಿದೆ. ಇಂತಹ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಚಾಮರಾಜನಗರ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ನರಸಮಂಗಲ, ಹೊಂಗನೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಉಬ್ಬು ಕೆತ್ತನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಶಿವನ ಎಂಟು ಕೈಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ವಿಸ್ಮಯ ಹಸ್ತ, ಡಮರು, ತ್ರಿಶೂಲ, ಬೆಂಕಿ, ಸರ್ಪ ಮತ್ತು ಲಂಬ ಹಸ್ತವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದಾನೆ.

ಈ ದೇವಾಲಯವು ವಾಸ್ತು ಕೃತಿಗಿಂತ ಶಿಲ್ಪಗಳೆಲ್ಲ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಬಾಗಿಲುವಾಡ ಮತ್ತು ಭುವನೇಶ್ವರಿಗಳು ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಉತ್ತಮವಾಗಿದೆ. ಕಂಬಗಳು, ನಂದಿಮಂಟಪದ ನಾಲ್ಕು ಕಂಬಗಳು ಹಾಗೂ ವಲಭಯ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾಗಿ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಕಂಬಗಳ ಪೀಠವು ಚೌಕಾಕಾರವಾಗಿದ್ದು ದಿಂಡು ವೃತ್ತಾಕಾರವಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ಕಂಬಗಳ ದಿಂಡು ಮತ್ತು ಪೀಠವೂ ಸಹ ಕಥಾನಕ ಶಿಲ್ಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಪಟ್ಟಕೆ ದಿಂಡಿನ ಮಧ್ಯೆ ಪದ್ಮಪಟ್ಟಕೆ, ಸುಂದರ ಬಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಮಣಿಸರಗಳ ಅಲಂಕಾರಗಳು ಇನ್ನುಳಿದ ಅಲಂಕಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಬೋದಿಗೆ ದಿಂಬನಾಕೃತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ತರಂಗಗಳುಳ್ಳ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯದಲ್ಲ ಅಲಂಕಾರಿಕ ಪಟ್ಟಿಯುಳ್ಳ ಚಾಚುಪೀಠಗಳಿವೆ. ದೇವಾಲಯದ ಅಧಿಷ್ಠಾನ ಮತ್ತು ನಂದಿ ಮಂಟಪ ಅಧಿಷ್ಠಾನಗಳು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಹೊರಭತ್ತಿಯು ಸರಳವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ಮೇಲೆಯೇ ತಿಳಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬಾಗಿಲುವಾಡದ ಎರಡೂ ಪಕ್ಕದಲ್ಲ ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಪುರುಷಾಕೃತಿಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಲಾಗಿದೆ. ವಾದ್ಯಗಾರರು, ಮೃದಂಗ, ವೀಣೆ, ತಮಟೆಗಳನ್ನು ಭಾರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಕಡೆಯಲಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಪಟ್ಟಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಪಿಣೀಅನಂತಹ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ರುದ್ರವೀಣೆಯಂತಹ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಭಾರಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬಿಡಿಸಿದೆ. ಇವು ಕರಿಕಲ್ಲಿನ ಪಟ್ಟಕೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ದೇವಾಲಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಆರ್.ನರಸಿಂಹಚಾರ್ಯವರು ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೋಳನ ಯುದ್ಧದ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.⁹ ಇದನ್ನು ಐ.ಕೆ. ಶರ್ಮವರು ಗಂಗ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರು, ಚೋಳರ ದೊರೆ ಮೊದಲನೆ ಪರಾಂತಕನೊಂದಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ.949-50 ರಲ್ಲಿ ತೆಕ್ಕೋಲಂ ಎಂಬಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಯುದ್ಧ ಸನಿವೇಶವೆಂದು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.¹⁰ ಆ

ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮೂರನೇ ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಗಂಗರ ಎರಡನೇ ಬಾತುಗಳ ಇವರು ಈ ಯುದ್ಧದ ನೇತೃತ್ವ ವಹಿಸಿದರು ಎಂಬುದು ತಿಳಿದಿರುವ ವಿಚಾರ. ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಚೋಳ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸೋಲಾಯಿತು. ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗಳಿಸಿದ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಬಾತುಗಳಿಗೆ ಬನವಾಸಿ ಹನ್ನೆರಡು ಸಾವಿರ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಲ ಮುನ್ನೂರ ಇವುಗಳ ಭಾಗಗಳನ್ನು ನೀಡಿದನೆಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಯುದ್ಧ ಸನ್ನಿವೇಶದ ವಿಷಯವೇನೇ ಇರಲಿ ಶಿಲ್ಪಕಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದರಲ್ಲೂ ಕಥಾನಕ ಚಿತ್ರಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಘಟನಾವಳಿಗಳ ಚಿತ್ರಣ ಇದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವ ಬಿಡಿಶಿಲ್ಪಗಳು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ. ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳೆಂದರೆ, ಸಮಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಷನ ತಲೆ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿರುವ ದುರ್ಗಿ ಹಾಗೂ ಕಾಳ ಅಷ್ಟಭುಜವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದು, ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ರೌದ್ರಾವತಾರದಲ್ಲಿರುವ ಕಾಳ ಉಳಿದ ಶಿಲ್ಪಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯ ವಿಧಕ್ಕಿಂತ ವಿಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಸೌಮ್ಯವದನೆಯಾಗಿ ಅಭಯ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಯಾವಲಂಬಿತ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಮತ್ತು ಚಕ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗ ಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಮೈಮಾಟವನ್ನು ಹೊಂದಿ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ ದುರ್ಗಿ, ದೇವಿಯು ಅಲಂಬಿತವಾದ ಚಿಕ್ಕ ಕಿರೀಟ, ಕಂಠಹಾರ, ಕೈಬಂಧ, ಅಂಗಡಗಳು ಸಿಂಹ ಮುಖವಿರುವ ಕಟಬಂಧ ಬಿಗಿಯಾದ ಮೊಳಕಾಳಿನವರೆಗೆ ಉಡುಗೆ ಹಾಗೂ ಸೊಂಟದಿಂದ ಇಳಿಬಿದ್ದಿರುವ ಆಕರ್ಷಕವಾದ ಬಟ್ಟೆಯ ಕಟಬಂಧದ ಗುಚ್ಚಗಳು ದೇವಿಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಮಹಿಷದ ಮುಖವನ್ನು ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಿದ್ದು, ಅದು ಕೂಡ ಅತ್ಯಂತ ನೈಜವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿದೆ. ಈ ಶಿಲ್ಪ ಚೋಳರ ಕಾಲದ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತೀಕ್ಷಣದಲ್ಲೂ ಚಾಚುತಪದೇ ಹೋಲುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಚೋಳರ ಕಾಲದ್ದೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಕಾಳಯ ಶಿಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ನೈಜವಲ್ಲದ ಕೆತ್ತನೆ ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟಭುಜವುಳ್ಳ ದೇವಿಯು ಹಲವಾರು ಆಯುಧಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ರುಂಡಮಾಲಾಧಾರಕಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾಳೆ. ಹೆಚ್ಚು ಆಕರ್ಷಕವಲ್ಲದ ಕೆತ್ತನೆ ಇದರದು ಎನ್ನಬಹುದು. ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ ಈ ಶಿಲ್ಪದ ಮೂಲಕೃತಿ ಎಂಬಂತೆ ನವರಂಗದ ಕಂಬವೊಂದರ ಮೇಲೆ ಕಾಳಯ ಉಬ್ಬು ಕೆತ್ತನೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದು ಇಲ್ಲಿನ ಒಂದು ವಿಶೇಷತೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ನಂದಿಮಂಟಪದ ವಲಭ ಭಾಗದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಹಲವಾರು ಉತ್ತಮ ಉಬ್ಬುಶಿಲ್ಪಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ನವಿಲನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಕುಮಾರ ವಾಹನಾರೂಢನಾದ ಅಷ್ಟದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಶಿಲ್ಪಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದಿರುವುದು ದೇವಾಲಯದ ಸೊಬಗನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದ ಬಗ್ಗೆ 1937, 1945 ಮತ್ತು 1946 ರ ಎಂ.ಎ.ಆರ್. ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದರೂ, ಅಂದಿಗೂ ಇಂದಿಗೂ ಹಲವಾರು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು

ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಶಿಲ್ಪಗಳುಳ್ಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ರೀತಿಯ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಅಪರೂಪದ ದೇವಾಲಯಗಳಲ್ಲ ಆಲೂರಿನ ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಸಹ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಈ ರೀತಿಯ ಶಿಲ್ಪವಿರುವ ಕಂಬಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಪುರಿಯ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ದೇವಾಲಯದಲ್ಲನ ನವರಂಗದ ಕಂಬದಲ್ಲ ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಅಥವಾ ಶಿವಾಲಯ

ಈಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ ಇದು ಸಹ ಇಲ್ಲಿನ ಅರ್ಕೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯದಂತೆ ಪ್ರಾಯಶಃ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಸುಂದರ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ವಿನಾಶದ ಅಂಚಿನಲ್ಲರುವ ಈ ದೇವಾಲಯ ಹಲವಾರು ಮೂಲ ವಾಸ್ತು ಭಾಗಗಳು ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಇದು ಆಯತಾಕಾರದ ತಳವಿನ್ಯಾಸವುಳ್ಳ ಸರಳ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದ್ದು, ಚಿಕ್ಕದಾದ ಗರ್ಭಗೃಹವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ನವರಂಗ ಮತ್ತು ಮಹಾಮಂಟಪಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕಂಬಗಳು ಚೋಳ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತುಮಾದರಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆ. ಗರ್ಭಗೃಹದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಕಂಬವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ದೇವಾಲಯವಾಗಿತ್ತೆಂಬುದರಲ್ಲ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಚೌಕಾಕಾರದ ದಿಂಡಿನ ಮೇಲ್ಭಾಗವು ಹೂದಾನಿಯಾಕಾರದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಬೋದಿಗೆ ಮತ್ತು ಅದರ ಮೇಲೆ ಚೋಳ ವಾಸ್ತು ಮಾದರಿಯ ಚಾಚುಪೀಠಗಳು ಕಂಡುಬಂದಿದೆ. ಈ ಕಪೋತದ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವು ಗರ್ಭಗೃಹದ ಹಿಂಭಾಗದ ಮೂಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೂಡುಗಳ ಕೆತ್ತನೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ದೇಸೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯ

ದೇಸೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವು ಬಹುಶಃ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾದ ದೇವಾಲಯವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅದರ ಅವಶೇಷಗಳು ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬಂದಿದ್ದು, ಈಗ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಗೊಂಡಿದೆ. ಗಂಗದೊರೆ ಎರಡನೇ ರಾಜಮಲ್ಲನ ಕಾಲದಲ್ಲ ಈ ದೇವಾಲಯವು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದ್ದು, ರಾಜೇಂದ್ರ ಚೋಳನ ಕಾಲದಲ್ಲ (ಕ್ರಿ.ಶ.1058-59) ಈ ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಹಲವಾರು ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿರುವ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಮುಮ್ಮಡಿ ಚೋಳನು

ತಿರುಮೂಲಸ್ಥಾನ ಉದಯರ್ ದೇವರಿಗೆ ಅಂದರೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನೇಶ್ವರ ಶಿವನಿಗೆ ದತ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ವಿವರಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸರಳವಾದ ಗರ್ಭಗೃಹ, ಶುಕನಾಸ ಮತ್ತು ನವರಂಗ ಹಾಗೂ ಮುಖಮಂಟಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಈ ದೇವಸ್ಥಾನ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಾಶವಾಗಿದ್ದು, ಅದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಕಲ್ಲು ದಿಂಡಿನಿಂದ ದೇವಸ್ಥಾನ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ವಿವರಣೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಚಿದ್ದಿರುವ ಅಷ್ಟಮುಖ ಕಂಬಗಳು, ಪಲಗೈ ಅಬ್ಯಾಕಸ್‌ಗಳು ಒಂದು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳ ವೃತ್ತಾಕಾರದ ದಿಂಡುಗಳುಳ್ಳ ಕಂಬಗಳು ಕುಂಭದಂತಿರುವ ಮೇಲ್ಭಾಗ ಹಾಗೂ ಕಂಬದ ದಿಂಡಿನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟ ಮುಖ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ವಿವಿಧ ಕೆತ್ತನೆಗಳು ಈ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳು ಗಂಗ-ಚೋಳ ಮಿಶ್ರಣ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಶಿಲ್ಪಗಳನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ರೀತಿಯ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ. ಆಲೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಈ ದೇವಾಲಯಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶೈವ ದೇವಾಲಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳು ನಿರ್ಮಾಣವಾದ ಕಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮತವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ, ಮೂಲತಃ ತಲಕಾಡಿನ ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವಾಲಯಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ತದನಂತರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಹುಶಃ ಚೋಳರು ಇಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಹಿಡಿದ ಮೇಲೆ ಕೊನೆಯ ಹಂತದ ಕೆಲಸಗಳು ಆಗಿರಬಹುದು. ಅಂದರೆ ಗಂಗರ ಕಾಲದ ವಾಸ್ತು ಕಲೆಯನ್ನು ಚೋಳರು ಇಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಆಧಾರ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂಪುಟ-04, 1975, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈ.ವಿ.ವಿ., ಮೈಸೂರು
2. ಹಯವದನ ರಾವ್,ಸಿ., ಮೈಸೂರು ಗ್ಯಾಸೆಟಿಯರ್, ಸಂಪುಟ-5, ಬೆಂಗಳೂರು, 1930
3. ಅನಂತರಂಗಚಾರ್,ಎನ್., ಕರ್ನಾಟಕದ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮೈಸೂರು, 1972.
4. ಅನಂತರಂಗಚಾರ್,ಎನ್., ಭಾರತೀಯ ದೇವಾಲಯಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸ್ವಚ್ಛಂಗಂ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸರಸ್ವತಿಪುರಂ, ಮೈಸೂರು, 1984

5. ಅಪರ್ಣಾ,ಕೂ.ಸ., ದೇವಾಲಯ ವಾಸ್ತುಶಿಲ್ಪ ಪರಿಚಯ, ಪ್ರಸಾರಾಂಗ, ಕನ್ನಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಹಂಪಿ, 1999.
6. ಕರ್ನಾಟಕ ಪರಂಪರೆ, ಸಂಪುಟ-1, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1992.
7. ಕೃಷ್ಣರಾವ್, ಎಂ.ಎಚ್., ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆ, ಬೆಂಗಳೂರು, 1976.
8. ಗೋಪಾಲ,ಬಾ.ರಾ., ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲೆಗಳು- ವಾಸ್ತು, ಸಂಪುಟ-4, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು, 1992.
9. ಮಅಯೂರು ಗುರುಸ್ವಾಮಿ, ಹೊನ್ನಹೊಳೆ ಸ್ಮರಣ (ಸಂ) 2007, ಚಾಮರಾಜನಗರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಥಮ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ